

Bookmark

۲ ۵ ۲

Alain Badiou

LE SIÈCLE

BOOKMARK

Ալան Բադիու

Դ

Ա

Ր

Ե

Թարգմանությունը ֆրանսերենից՝
Նազենի Ղարիբյանի

new
mag

ԵՐԵՎԱՆ
2021

ՀՏԴ 1/14
ԳՄԴ 87
Բ 140

Բաղիու Ալան
Բ 140 Դարը / Ալան Բաղիու, Թրգմ.՝ Ն. Ղարիբյան.- Եր.:
Newmag, 2021.- 304 էջ:

«Դարը» աշխատության 13 տեքստերի հիմքում Փիլիսոփայության միջազգային քոլեջի սեմինարներում (1998-2001) Բաղիուի կարդացած դասախոսություններն են: Նա խոսում է 20-րդ դարի մասին: Ինչպե՞ս ընկալել այդ դարը: Ինչպե՞ս ըմբռնել «դասական հանցագործության» էությունը (Հոլոքոստ, Գուլագ). չե՞ որ այդ ոճիրները բնութագրվում են մտքի բացակայությամբ, չե՞ որ այդ միտքը փոխարինվել է վիճակագրությամբ (միլիոնավոր զոհեր):

Բաղիուն համարում է, որ 20-րդ դարն ամենևին էլ չի առաջնորդվել «պայծառ ապագայի» խոստումներով կամ «երկրային դրախտի» պատրանքով: Ճիշտ հակառակը. առաջնդիչ ուժն իրականի հանդեպ կիրքն էր, ամեն ինչ «այստեղ և հիմա» իրագործելու տենչը: Այն ավետյաց դար չէր, այլ կենսագործելու դարաշրջան: Իրագործման, իրացման, իսկույններ իրակերտելու դար էր, ոչ թե խոստումների և հուսադրման: Դարի վերջին 20 տարիները Բաղիուն կոչում է 2-րդ Ռեեստավրացիա:

Իրականի տեղը բռնում է թիվը (հարցում, հաշիվ, բյուջե, վարկ, բորսա), մտքին փոխարինում է կարծիքը: Ըստ Բաղիուի դարի ոճրագործությունը չի ավարտվել. «թերևս հոչակավոր հանցագործներին փոխարինել են մանր-մունր քրեականները, որոնք նույնքան անանուն են, որքան բազում բաժնետիրական ընկերությունները»:

ՀՏԴ 1/14
ԳՄԴ 87

Գիրքը հրատարակվել է «Գալուստ Կիլպէնկեան թարգմանական մատենաշար» ծրագրի շրջանակում:

 CALOUSTE GULBENKIAN
FOUNDATION

ISBN 978-9939-884-21-9
Alain Badiou “Le Siècle” © Editions du Seuil, 2005
Ալան Բաղիու «Դարը» © «Նյու Մեգ» ՄՊԸ, 2021

Այս գրքի հայերեն թարգմանության և հրատարակության իրավունքները պատկանում են «Նյու Մեգ» ՄՊԸ-ին: Իրավունքները ձեռք են բերվել Editions du Seuil հրատարակչության հետ կնքված պայմանագրով և եռակողմ համաձայնագրով փոխանցվել են «Նյու Մեգ» ՄՊԸ-ին: Եռակողմ համաձայնագիրը կնքել են «Նյու Մեգ» ՄՊԸ-ն, «Գալուստ Կիլպէնկեան» հիմնարկությունը և «ԱՐԻ» գրականության հիմնադրամը:

Բովանդակություն

Գալուստ Կիլպէնկեան Թարգմանական մատենաշար	7
Թարգմանչի խոսքը	15
1. Մեթոդական հարցեր	17
2. Գազանը	35
3. Անհաշտելին	59
4. Նոր աշխարհ՝ այո, բայց ե՛րբ	79
5. Իրակայության մոլուցք և ձևացումի մոնտաժ	93
6. Մեկը բաժանվում է երկուսի	111
7. Սեռական ճգնաժամ	125
8. Անաբասիս	145
9. Յոթ փոփոխակ	171
10. Դաժանություններ	191
11. Ավանգարդներ	221
12. Անհունը	247
13. Մարդու և Աստծո զուգակից անհետացումներ	275
Բառարան	296

Գալուստ Կիւլպէնկեան Թարգմանական մատենաշար

«Գալուստ Կիւլպէնկեան Թարգմանական մատենաշար»ը բազմամեայ ու տարողունակ Թարգմանական ծրագիր մըն է, որուն հիմքը դրուեցաւ 2015-ին՝ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Հայկական Համայնքներու Բաժանմունքին կողմէ: Անոր գլխաւոր նպատակն է կամրջել երկու ափերը այն վիհին, որ գոյացած է Հայաստանի (ու Սփիւռքի) հայագիր մտաւորականութեան եւ արեւմտեան աշխարհի ընկերային գիտութիւններու ու մարդկային ուսմանց միջեւ: Մատենաշարը կը նախատեսէ հրատարակել տասը գիրքեր որոնցմէ ո՛չ մէկը, որքան որ գիտենք, ցարդ հայերէնի թարգմանուած է:

Այս մատենաշարին գաղափարը կը բխի աշխարհի բարձրարժէք եւ նորարար գրականութիւնը թարգմանելու մեր հնամեայ ասանդութենէն: Արդարեւ, անոր կիզակէտը կը հանդիսանան ժամանակակից (Ի եւ ԻԱ դարեր) ամենէն ազդեցիկ ակադեմական ուսումնասիրութիւնները, որոնք Արեւմուտքի մէջ եւ այլուր բանալի դեր խաղացած են փիլիսոփաներու, ընկերային գիտութիւններու մասնագէտներու, հետազօտողներու եւ ուսանողներու մտաւոր կազմաւորման մէջ: Այս գիրքերը ազդած են այլազան ընկերային գիտակարգերու զարգացումին, հետազօտական հարցադրումներուն եւ վերլուծական մօտեցումներուն վրայ: Բազմաթիւ մտաւորականներ ու քաղաքականութիւն ձեւաւորողներ ուղղակի կամ անուղղակի ձեւերով ազդուած են այս կարեւոր գիրքերէն ու անոնց շուրջ եղած քննարկումներէն:

Թարգմանուելիք բնագրերու ընտրութիւնը դիւրին աշխատանք մը չէր: Անհրաժեշտ էր հարիւրաւոր առաջարկները զտել, քանի որ մեր միջոցները կը ներէին ընդամէնը տասէն տասներկու գիրք հրատարակել: Երեք չափանիշեր նկատի առնուեցան վերջնական ընտրութիւնը կատարելու ընթացքին. ա) գիրքին ներգործութիւնը բազմաթիւ գիտակարգերու մէջ, բ) անոր անժամանցելի արժէքը ակադեմական շրջանակներու մէջ, եւ գ) մօտեցումներու ու լեզուներու այլազանութիւնը: Ստիպուեցանք դուրս ձգել կարգ մը կարելոր, յատկապէս պատմագրական աշխատասիրութիւններ, նկատի առնելով անոնց սահմանափակ ազդեցութիւնը պատմագիտութեան մարզէն դուրս: Կը յուսանք անոնցմէ քանի մը հատը ընդգրկել ապագային:

«Գալուստ Կիւլպէնկեան թարգմանական մատենաշար»ի հրատարակութեան առաջին փուլին մէջ ներառուած են հետեւեալ գիրքերը.

Ալան Բադիու, «Դարը»

Alain Badiou, *Le Siècle.*

Անտոնիո Գրամշի, «Բանտի տետրեր»

(վերնագրի աշխատանքային թարգմանութիւն)

Antonio Gramsci, *Quaderni del carcere.*

Ժան-Ֆրանսուա Լիոտար, «Հետարդիական կացութիւն»

(եւ յարակից գործեր)

Միշել Ֆուկո, «Գիտելիքի հնագիտութիւնը»

(վերնագրի աշխատանքային թարգմանութիւն)

Michel Foucault, *L'archéologie du savoir.*

Jean-Francois Lyotard, *La condition postmoderne, Instructions Pâïennes et Le Postmoderne expliqué aux enfants.*¹

Հաննա Արենդթ, «Ամբողջատիրության ակունքները»
Hannah Arendt, *The Origins of Totalitarianism.*

Յուրգեն Հաբերմաս, «Հանրայնության կառուցվածքային փոփոխությունը»
Jürgen Habermas, *Strukturwandel der Öffentlichkeit.*

Ջորջո Ագամբեն, «Մնացորդք Աւշուիցի: Արխիւը եւ վկան»
Giorgio Agamben, *Quel che resta di Auschwitz. L'archivio e il testimone (Homo sacer III).*

Ջուդիթ Բաթլեր, Էռնեստո Լակլաու, Սլավոյ ժիժեկ, «Դիպվածականություն, գերիշխանություն, միեղինություն. ժամանակակից երկխոսություններ ձախից» (վերնագրի աշխատանքային թարգմանութիւն)
Judith Butler, Ernesto Laclau and Slavoj Zizek, *Contingency, Hegemony, Universality: Contemporary Dialogues on the Left.*

¹ Յաւելեալ երեք յօդուածներ լոյս պիտի տեսնեն Լիոտարի գիրքին հետ.

Յուրգեն Հաբերմաս, «Արդիականությունը՝ անավարտ նախագիծ»
Jürgen Habermas, “Die Moderne - ein unvollendetes Projekt.”

Ռիչարդ Ռորթի «Հաբերմասը և Լիոտարը հետ արդիականության մասին»
Richard Rorty, “Habermas and Lyotard on Postmodernity.”

Ֆրեդրիկ Ջեյմսոն, «Առաջաբան ժան-Ֆրանսուա Լիոտարի «Հետարդիական կացություն»ի համար»
Fredric Jameson, “Foreword to Jean-François Lyotard’s *The Postmodern Condition.*”

Սիմոն դը Բովուար, «Երկրորդ սեռը»

Simone de Beauvoir, *Le deuxième sexe*.

Եդուարդ Սայիդ, «Արեւելաբանութիւն»

Edward Said, *Orientalism*.

Հետաքրքրական է նկատել, որ ընտրուած տասը գործերէն չորսը ֆրանսացի հեղինակներու կը պատկանին:

Թարգմանութիւնները վերջնական ձեւի հասցնելու համար իւրաքանչիւր թարգմանիչ գործակցած է յատուկ խմբագիրի մը հետ: Գիրքերը կը հրատարակուին իրենց պատրաստութեան կարգով եւ օժտուած պիտի ըլլան թարգմանիչներուն կազմած բացատրական ծանօթագրութիւններով: Տասը գիրքերը լոյս պիտի տեսնեն եւ տարածուին հայաստանեան տարբեր հրատարակչատուններու կողմէ:

Թարգմանական այս ծրագիրը ճամբայ հանելու համար, Հայաստանէն եւ Սփիւռքէն բազմաթիւ գիտակարգեր ու մօտեցումներ ներկայացնող ութ մասնագէտներէ բաղկացած խորհրդատուական յանձնախումբ մը կազմեցինք²: Ան կոչուած էր բնագրերու եւ թարգմանիչներու ընտրութեան սատարելու, ու թարգմանական տարբեր խնդիրներու վերաբերեալ խորհուրդ տալու: Գիրքերուն ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ բազմաթիւ քննարկումներէն ետք, իսկ թարգմանիչները ընտր-

² Խորհրդատուական յանձնախումբին անդամներն են. Շուշան Աւագեան (Հայաստանի Ամերիկեան Համալսարան, Հայաստան), Վարդան Ազատեան (Աշոտ Յովհաննիսեանի անուան Հումանիտար Հետազօտութիւնների Ինստիտուտ, Հայաստան), Յակոբ Կիւլլիճեան (Գալիֆորնիոյ Համալսարան, Լոս Անճելըս, ԱՄՆ), Սմբատ Յովհաննիսեան (Երեւանի Պետական Համալսարան, Հայաստան), Արմինէ Իշխանեան (Լոնտոնի Տնտեսագիտութեան եւ Քաղաքական Գիտութեան Համալսարան, Մեծն Բրիտանիա), Րայմոն Յարութիւն Գէորգեան (Փարիզ VIII Համալսարան, Ֆրանսա), Արտաշէս Մարկոսեան (Նախապէս՝ Արաս Հրատարակչատուն, Թուրքիա), Արա Սանճեան (Միշիկընի Համալսարան, Տիրպորն, ԱՄՆ):

ուեցան հրապարակային կոչի մը միջոցաւ՝ իրենց փորձառութեան եւ ներկայացուած թարգմանական նմոյշներուն հիման վրայ: Յանձնախումբին թելադրութիւնները հաստատուեցան Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կողմէ:

Տասը գիրքերէն երկուքը արեւմտահայերէնի, իսկ մնացեալ ութը՝ արեւելահայերէնի կը թարգմանուին: Ապագային կը յուսանք որ պիտի կարենանք բարելաւել հաւասարակշռութիւնը մեր երկու լեզուաճիւղերուն միջեւ, բան մը որ կախեալ պիտի ըլլայ թարգմանիչներու առկայութենէն ու պատրաստակամութենէն:

Ինչպէս գիրքերու ընտրութիւնը, նոյնպէս ալ այսպիսի բարդ բնագրերու թարգմանութիւնը պարզ աշխատանք մը չէ, յատկապէս երբ խօսքը կը վերաբերի լեզուի մը, որ Ի դարուն զոյգ մարտահրաւերներ դիմագրաւած է. խորհրդայնացում Հայաստանի մէջ, եւ լծացում Սփիւռքի մէջ: Այս շարքին նպատակն է նաեւ հայերէն լեզուի արմատներու գործածութեամբ նոր յղացքներ թարգմանել ու լեզուն իր երկու ճիւղերով հարստացնել: Թարգմանութիւններուն ընթացքին ստեղծուած են նոր բառեր կամ եզրեր, աւելի հին բառեր վերակենդանացուած ու պատշաճեցուած են, իսկ գոյութիւն ունեցող բառերու նոր իմաստներ տրուած են: Բոլոր պարագաներուն, հիմնական մօտեցումը եղած է կարելի եղածին չափ օտարաբանութիւններէ խուսափիլ:

Եզրաբանական առումով աշխատած ենք որոշ ներդաշնակութիւն մը ապահովել գիրքերուն միջեւ, առանց սակայն բառեր պարտադրելու թարգմանիչներուն: Եզրաբանութեան գործածութիւնը բացատրուած է ծանօթագրութիւններուն մէջ: Կ'արժէ նշել, որ օգտագործուած շատ մը եզրերու շուրջ լայն քննարկումներ ու բանավէճեր տեղի ունեցան թարգմանիչներուն միջեւ, որոնք շարք մը աշխատանքային

նիստերու ընթացքին եզրաքանական ու թարգմանական այլ խնդիրներ արծարծեցին: Մատենաշարին արդիւնքներէն մէկը, հրատարակութիւններուն կողքին, բազմալեզու բառացանկի մը ստեղծումն է, որ օգտակար պիտի ըլլայ թարգմանչական համայնքին՝ թէ՛ Հայաստանի եւ թէ՛ Սփիւռքի մէջ: Բոլոր գիրքերը կը թարգմանուին իրենց բնագրային լեզուներէն՝ ֆրանսերէնէ, անգլերէնէ, գերմաներէնէ եւ իտալերէնէ:

«Գալուստ Կիւլպէնկեան թարգմանական մատենաշար»ը չորս բաղադրիչներ ունի. ա) առաջին եւ ամենէն լայնածաւալը, որ կ'ընդգրկէ այս տասը գիրքերը, օտար լեզուներէ դէպի հայերէն թարգմանութիւնն է: Միւս երեք բաղադրիչներն են՝ բ) ընկերային գիտութիւններու մարզէն ներս համընդհանուր արժէք ներկայացնող հայերէն ուսումնասիրութիւններու թարգմանութիւնը դէպի օտար լեզուներ, գ) կարելոր բնագրերու հայերէնէ թրքերէն, եւ դ) թրքերէնէ հայերէն, թարգմանութիւնը: Իւրաքանչիւր բաղադրիչ ունի իր ուրոյն տրամաբանութիւնը. հայկական մտածողութեան լաւագոյն տարրերը աշխարհին ներկայացնել, ինչպէս նաեւ հայ եւ թուրք գիտնականներու միջեւ երկխօսութիւնը զարգացնել: Սակայն առաջնակարգ նպատակը կը մնայ Հայաստանի ու հայախօս Սփիւռքի մէջ ընկերային գիտութիւններուն ու մտաւորականներու աշխարհահայեացքին հարստացումը՝ համաշխարհային ազդեցիկ գրականութիւնը մատչելի դարձնելով:

Երախտապարտ ենք բոլոր թարգմանիչներուն եւ խմբագիրներուն, որոնք ընդունեցին այս ծրագրին մաս կազմել: Սրտանց շնորհակալութիւն կը յայտնենք նաեւ խորհրդատուական յանձնախումբին, որուն անդամները, հակառակ իրենց աշխատանքային ծանր ժամանակացոյցին, չզլացան իրենց ժամանակն ու խորհուրդը տրամադրելու ի շահ այս մատենաշարին: Գործնա-

կան եւ վարչական գետնի վրայ, բարեբախտաբար կը վայելենք ԱՐԻ Գրականութեան Հիմնադրամին աջակցութիւնը որպէս մատենաշարին կազմակերպական յենարանը:

Ահաւասիկ միացեալ ջանքերով գոյացած աշխատանքին մէկ այլ պտուղը:

Ռազմիկ Փանոսեան
Տնօրէն

Հայկական Համայնքներու Բաժանմունք
Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւն

BOOKMOR

Թարգմանչի խոսքը

Ալան Բադիուն անցյալ դարի այն փիլիսոփաների սերնդից է, որոնք իրենց գաղափարային համակարգը կառուցել են բառերի իմաստային արժեքների ու լեզվամտածողության առանձնահատկությունների հոլովման հիմքի վրա: Ուստի նրանց երկերի թարգմանությունը հավելյալ ուշադրություն է պահանջում՝ եզրաբանական ու հատկաբանական միավորների ճշգրիտ ընտրության առումով: Հարկ է նաև հաշվի առնել այն հանգամանքը, որ բազում այդպիսի եզրույթներ ու բառակապակցություններ, որոնք տվյալ համատեքստում փիլիսոփայական լիցք են կրում, հայերենում կամ նույնական իմաստով գործածությունից դուրս են, կամ բրածոյացել են գրաբարյան դասական ավանդույթում, կամ էլ պարզապես գոյություն չունեն: Փորձել են գտնել այդ լեզվական արժեքների թարգմանական ոսկե միջինը՝ հնարավորինս խուսափելով բազմաբարդ ու գերբառարանային նմուշներից և բառաշինություններից, որոնց կիրառությունն է՛լ ավելի խրթին կդարձներ հեղինակի միտքը և է՛լ ավելի անհաղթահարելի՝ վերջինիս ընթերցումը:

Բացի այդ, երբեմն օգտվել կամ նախապատվությունը տվել են արևմտահայերեն համարժեքներին, մանավանդ այն դեպքերում, երբ դրանք արդեն իսկ գործածվել են փիլիսոփայական շարադրանքներում կամ թարգմանություններում:

Ընթերցողին հընթացս բացատրական փակագծերով կամ տողատակի ծանոթագրություններով չծանրաբեռնելու համար այդ բոլոր բառերն ու բառակապակցությունները տրված